

KROLEWNA (291) *sb f*

krolewna (290), **krolowna** (1) *PatKaz III*.

o *pochylone*, e oraz a *jasne*; krolowna z *tekstu nie oznaczającego pochyleń*.

sg N królewna (86). ◇ G królewny (70). ◇ D królewnie (25). ◇ A królewnę (45). ◇ I królewną (21). ◇ L królewnie (7). ◇ V królewno (20). ◇ pl N królewny (8). ◇ G królewien (4). ◇ D królewnóm (1). ◇ I królewnami (2). ◇ du N (*cum nm*) królewnie (2) *BielKron* 297; *StryjKron* 452.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *Córka króla; regia virgo Cn* (270) : *MiechGlab* 41; *KlerWes* Av, A2v; *RejPs* 68 [2 r.], 68v [2 r.]; *Rycerz Krześciánki*. [...] s Koniá fwego/ Bije Smoká frogiego/ o Krolewnę zacną *RejZwierz* 113, 78; *Krol Węgierki* [...] od płáczu y mowić nie mógl [...] iż lie iuz s fwoią corą krolewną rozftawał *BielKron* 414v, 28 [6 r.], 221v [2 r.], 238 [4 r.], 238v [3 r.], 303 [3 r.] (41); *Mącz* 109b; fzlá krolewná z kościołá w fzátaách ze złotem kofztownie przypráwionych *HistRzym* 8; Ty który to ciáło naydziefz/ wiedz że krolewná ieft/ á corká krolá wielkie⁸⁰ *HistRzym* 16, 5, 7v [2 r.], 8, 8v, 9 (69); *StryjWjaz* C; *PaprPan* Ee4v; *KochPs* 67; Gdy iá kto zwał Krolewną: bárzo iey było niewdzięczno: [...] płákáłá/ mowiąc: woláłábych fię byłá w vboгим domie vrodzić/ ábych pokornieyfzá fługá Bożá być móglá. *SkarŻyw* 160, 160, 478 [4 r.], 486; *StryjKron* 472 [3r.]; *KochSz* A2v, A4, C2, C2v [2 r.], C3; *KochPam* 84, 87; vkrolewny na Zamku acz potaiemnie ale było kazanie Luterskie. *ActReg* 83, 9, 82, 130 [3 r.], 157 [4 r.]; *GrochKal* 9; *GórnTroas* 21, 24, 61, 64, 72 [3 r.] (9); PRze zdrowie gofpodarz pije/ Wftaway gościu: á prze czyie? [...] Prze Królewny: inż ia ftoię *KochPij* C4; *SarnStat* 99, 697, 1220 *marg.*

W *połączeniu z imieniem* [krolewna + imię (26), imię + krolewna (25)] (51): *GlabGad* A3; *KlerWes* A, Av, A2; *WyprKr* 59, 103; *Europá krolewná fioftrá Kádmułowá* [...] fpodobáłá fie Iupiterowi *BielKron* 48v, 55v, 58 [2 r.], 60 [3 r.], 303v, 336v (34); *HistRzym* 6v; *PaprPan* Ff3; *Krolowa* czyniąc dofyć obietnicy/ poláłá z infzymi Pány Królewnę Edwigę do Polfki *StryjKron* 472, 472 [3 r.], 612; *GórnTroas* 6; *SarnStat* 601, 1224; *KlonKr* A4v.

W *połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej* [krolewna + przymiotnik [w tym dodatkowo z imieniem własnym (14)] (21), przymiotnik + krolewna [w tym dodatkowo z imieniem własnym (2)] (5)] (26): *OpecŻywPrzedm* C3; *OpecŻywSandP* ktv; *KlerWes* Av; Ku naiafnieyfzey Kxieżnie Izabelli Krolewnie Polskiej/ na ten czas Krolowey Węgierskiej y Czeskiej/ krotka przemowa. *RejJóz* A2; *RejZwierz* 49v, aa3v; *WyprKr* 1, 2v; [*Papież*] Elżbietę Węgierką królewnę zá fwiętą podniofl. *BielKron* 183v, 188, 226v, 328v, 371v, L1112v; *PaprPan* Ddv, Ee3; *SkarŻyw* 159, 161 *żp*; A ták oftáteczne ty dwie Polfkie Krolewnie Lechowego y Piaftowego potomftwá [...] były z fkárbow y z Kroleftwá dziedzicznego złupione *StryjKron* 452, 61, 427,452 [2 r.]; *LatHar* ++1v, ++4, 423.

W *formule grzecznościowej*: »jej miłość« (27): *Wiprawa Krolewni Jei M^{ilos}czy Catarzini Polskiej*. *WyprKr* 1, 2, 2v, 15, 46, 48 (26); *ActReg* 169.

W *porównaniu* (2): *RejWiz* 32v; Leż [*lege: leż*] záwždy chodzi by Geś ofzemlána/ A prawdá iáko krolewná vbrána. *RejZwierz* 216.

W *charakterystycznych połączeniach*: krolewna cna, cnotliwa, miła (3), szlachetna, zacna (4).

W *przen* (2) : Lecż ten náfz Polfki Ierzy/ Itádá Bucżackiego/ Gromił y gromić będzye/ fmoká pogáńfkiego. Służąc oney Krolewnie/ Połpolitey rzeczy/ A máiąc zacne fpráwy/ iey záwždy ná

pieczy. *RejZwierz* 79; [Smok] ná miłą dużę/ pátrzy krzywym okiem. Toć káždego krolewná/ á kto w wierney zbroi/ Walczy przy niey w ftałości/ Smoká fie nie boi. *RejZwierz* 113.

2. Władczyni, królowa (21) : panną marya rzeczona kroloua nad krolownamy. *PatKaz III* 140; *BielKron* 297; krol [...] rozeffał posły [...] áby mu pátrzáli pánny ktoraby byłá ku pierwżey królewnie podobna. Poflowie [...] wroćili fie záfie rzekąc krolowi/ że ku pierwżey krolowey żadney podobney niewidzieli. *HistRzym* 7.

a. O Matce Boskiej (15) : *OpecŻyw* 6; Bądz pozdrowiona [...] grzeźnych lekárftwo/ fwiátá tego Kxiężno y krolewno *KrowObr* 164v, 168; *GrabowSet Sv*.

Wyrażenia: »krolewna miłosierdzia« (2): *OpecŻyw* 190v; Zdrowás krolewno miłofierdza/ żywoćie flotkości/ y nádzieio náłzá *KrowObr* 161v.

»krolewna niebieska« (9): *OpecŻyw* 10; Wefeli fię Pan Bog przes wżyfthki wieki/ iż Krolewnie niebiefkiey/ wżyfthki fá rzetzy poddáne. *KrowObr* 164, 146v, 163v, 164, 166v, 171v, 173v; *BielKron* 360.

b. O Astarte, bogini pogańskiej (1) :

Wyrażenie: »krolewna niebieska« (1): Cięfko karał pan bog zydy Mieczem/ głodem/ y morem/ gdy chwalili krolewnę niebiefką [*faciant placentas reginae coeli Vulg Ier 7/18*] opuściwfi pana boga *SeklKat Ev*.

Przen:

a) Muza poezji lirycznej, Erato (1) : KRólewno lutnie złotéy/ y rymów poćieźnych/ Ochłódo myśli tefznych *KochPieś* 39.

b) Zwrot pieszczotliwy (1) : Do Reiny. KRólewno moiá (wżák cię téż ták zową) Iż fię nie mogę zobopólną mową Vmáwiác ztobą/ rad y nie rad mulżę Zléćić to písmu *KochFr* 101.

Synonim: 2. *pani*.

Cf [**KROLEWICA**], [**KROLEWNICZKA**], **KROLOWA**

AK